

MIRCEA
CARTARESCU.

FOTO:
STAFFAN
CLAESSION

Veckans bild

LITTERATUR. Den tredje och sista delen av den rumänske författaren Mircea Cartarescus romanserie *Orbitör* kom den här veckan ut i svensk översättning.

Tore Winqvist kallade Cartarescus romanprojekt

”ett storverk” i sin recension på UNT:s kultursida på utgivningsdagen.

Vid höstens Bokmässan i Göteborg var Cartarescu en av de mest uppmärksammade författarna.

Kultur i morgon

1 DARWINS VÄRLD. Staffan Ulfstrands bok Darwins idé recenseras av Per Kornhall.

2 SKÖNSÅNG. Gunnar Tibell har lyssnat till Charlotte Hellekants konsert i Musikens Hus

Att måla och teckna sig frisk

Uppsalajournalisten Annika Berg-Frykholm har skrivit en insiktsfull och faktarik bok om läkande bildterapi, skriver **Bitte Jansson**.

EN NY BOK

Annika Berg-Frykholm: Självbilder. Att komma vidare genom skapande (Bokförlaget Bergsäker)

JAG SITTE MED EN TUNG BOK i mina händer. Den är rik på bilder. De spretar och sprakar av starka färger men också av en svärta av själan skådat slag. Expressivt är väl det minsta man kan säga. En konstbok? Det kan man frestas att tro, men icke – boken handlar om bildterapi och är skriven av Uppsalajournalisten Annika Berg-Frykholm: *Självbilder. Att komma vidare genom skapande*

I inledningen berättar författaren hur hon en natt hade en dröm, så stark och fruktansvärd att hon morgonen därpå målade en scen ur den. När hon kort därefter skulle intervjua en av pionjärerna inom svensk bildterapi tog hon bilden med sig och bad om en tolkning. ”Så arbetar man inte som bildterapeut”, blev svaret. ”Vi tolkar inte.” Det är alltid målaren själv som har tolkningsföreträde. Och som i sin egen bild med förvåning kan upptäcka saker som han eller hon själv inte varit medveten om. Detta kan vara till hjälp att gå vidare med det man inte kunnat sätta ord på – eller inte orkat.

I bildterapi kan man föra en dialog med sig själv när orden inte räcker till – eller när de helt enkelt inte finns där för att beskriva exempelvis ett trauma. Det kan till och med vara en nackdel att vara en mycket verbal individ som kringgår och därmed kapslar in problemen. Att vara ”konstnärlig” är heller ingen förutsättning. ”Tvärtom kan tekniskt kunnande lägga sig i vägen och vara ett hinder för det spontana uttrycket.”

I sin bok låter Berg-Frykholm många, många människooöden komma till tals. Våldsutsatta kvinnor, missbrukare, flyktingar som bearbetar minnen av krig och tortyr, unga brottsoffer, äldre som befinner sig på behandlings-

hem, djupt deprimerade – ja, behovet, liksom möjligheterna, förefaller utan gräns. ”När de hemlösa målare tar svarta färgen slut” är den talande rubriken på ett kapitel. Man får måla svart. Mycket svart. Ingen bestämmer innebörden av det man gör. Men bilderna förändras som regel med tiden. Det går att tala om dem, enskilt eller i grupp. Och då kan ljuset skymta i tunneln. Sorg och självförakt kan bearbetas. Märkliga ting kan hända. En man med hjärnskada återerövrade till och med sitt uttraderade minne genom sina egna bilder.

Två bilder etsar sig på ett speciellt sätt fast på min näthinna: *Det här är min död* och *Monsterungen bara krävde*. Den första visar ett ensamt träd, helt i svart. Ödsligt men ”vackert”. Träd målaren fick ha tankarna på sin död i fred. Monsterungen är verkligen krävande att skåda. En buddalikhande illröd liten gestalt som hotar att kväva vem som helst med behov eller krav. Ömhet väcker han inte, snarare avsky. Men släpper heller inte betraktaren. Ett barn som hotar att ta livet av sin ”otillräckliga” mor som inte har mer kärlek att ge? Den terapeutiska poängen (som jag tolkar den): Det är helt legitimt att känna så, att måla så, att släppa fram sin egen frustration. Ämnesområdet är närmast oändligt, bildmaterialet rikt och ofta så expressivt att man själv håller på att sprängas. En och annan oas att vila i finns där också.

ETT SPÄNNANDE AVSNITT är det där vårdpersonal för svårt sjuka och döende patienter målar i grupp. De enskilda kapitlen följs av många och generösa lästips. Fler användningsområden än de som speciellt uppmärksammats i boken redovisas också. Så till exempel antroposofisk konstterapi som skiljer sig från annan bildterapi genom att över huvud taget inte vara analyserande.

Det finns sex etablerade utbildningar för bildterapeuter i Sverige. Metoden har funnits här sen 1960-talet och författaren frågar sig varför ett så kraftfullt instrument inte används mer i samhället. På högskolenivå finns sedan 1997 landets enda utbildning i Umeå. Hösten 2007 lades den första avhandlingen fram: Inger Östers *Bildterapi vid bröstcancer – Kvinnors berättelser i ord och bild*. Slutsatsen blev att terapi är ytterst

NÄR ORD INTE BITER. Annika Berg-Frykholms bok om bildterapi imponerar.

FOTO: NINA LEIJONHUFVUD

värdefull vid rehabiliteringen. Kris- och traumacentrum vid Danderyds sjukhus arbetar framgångsrikt med patienter som utvecklat posttraumatiskt stressyndrom. Karolinska institutet drev mellan åren 1991 och 1996 ett konstpsykoterapiprojekt som bland annat inriktade sig på kroniska smärttillstånd. Bildterapeut var Ann Mari Lagercrantz. Professor Töres Theorell, projektledare, stod som redaktör för boken *När orden inte räcker*, som beskriver projektet.

FORSKNING PÅGÅR, historik och internationella utblickar ges – men frågan kvarstår: Hur kommer all denna kunskap patienterna i gemen till godo? I sitt förord skriver Barbro Lutherkort:

”Vi skriver 2008 och det är besynnerligt att det finns så ytterst få bildterapijänster i Sverige. I andra länder som USA, England, Holland, Tyskland, Finland och Frankrike är bildterapi väl etablerad.” Desto mer frustrerande då att vi står där vi står i Sverige. För maktthavarna i dessa kristider är det kanske också väl värt att tänka på vart skattekonorna egentligen tar vägen ...

Till all lycka har Annika Berg-Frykholm förtänksamt nog också listat kontakter för dem som vill veta mer och kanske få möjlighet till behandling. Det är ett imponerande hästjobb hon genomfört med den här boken.

Bitte Jansson
kultur@unt.se

Varför får konstnärer allt färre barn?

Magdalena Dziurlikowska, Lea Ahmed Jussilainen och Yasmine Ekman Munir samtalar om barn, etnicitet och konstnärskap

Sön 9 nov kl 16.15
40:- (Stud 20:-)

Bror Hjorths Hus